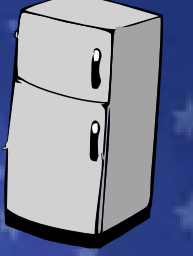

૧૯ સપ્ટેમ્બર ૨૦૨૦ વોલ.૧ નં.૧૨
ભાષાંતર કરેલ સંસ્કરણ

ગ્રાહક સાથી

ઓઝોનનાં સ્તરમાં ગાબડું આપણને કઈ રીતે અસર કરે છે

(વાંચવા માટે ક્લિક કરો)

- ▶ ઓઝોનના સ્તરમાં ઘટાડાની તમારા પર કેવી અસર થાય છે
- ▶ ઓઝોન ફ્રેન્ડલી ઉત્પાદનો વાપરો
- ▶ સીધઆરસીએ જાગૃતિ ફેલાવીને ઓઝોન ડેની ઉજવણી કરી

CONSUMER EDUCATION AND RESEARCH CENTRE
AHMEDABAD

HELPLINE NO. 1800 233 0222

CERC nos. 079-27489945/46/49, 48905898, 48906898

Email : cerc@cercindia.org, grahaksathi@cercindia.org

ઓઝોનના સ્તરમાં ઘટાડાની તમારા પર કેવી અસર થાય છે

ઓઝોન શું છે?

ઓઝોન એવો ગેસ છે જે વાતાવારણના બે સ્તરોમાં કુદરતી રીતે મળે છે:

- ૧) ટ્રોપોસ્ફિયરમાં પૃથ્વીની સપાટીથી લગભગ ૧૦થી ૧૫ કિલોમીટર સુધીની સપાટીમાં ૧૦ ટકા ઓઝોન હોય છે. પૃથ્વીની સપાટી નજીકનાં વધારાના ઓઝોનને 'બેડ ઓઝોન' કહેવામાં આવે છે કારણ કે, તે જીવન માટે નુકસાનકારક છે.
- ૨) સ્ટ્રેટોસ્ફિયરમાં એ ટ્રોપોસ્ફિયરથી ઉપર ૫૦ કિલોમીટર સુધી માં પૃથ્વીનું ૯૦ ટકા સુધી ઓઝોન હોય છે. અને તેને 'ગુડ ઓઝોન' કહેવામાં આવે છે કારણ કે, તે સુર્યના નુકસાનકારક અલ્ટ્રાવાયોલેટ (UV) રેડિયેશનના મોટા ભાગના હિસ્સાને શોષી લે છે.

ઓઝોન સ્તર શું છે ?

ઓઝોન સ્તર એ ઓઝોન ગેસનું કવચ છે જે સુર્યના નુકસાનકારક અલ્ટ્રાવાયોલેટ કિરણોથી પૃથ્વીના જીવનનું રક્ષણ કરે છે.

ઓઝોન હોલ શું છે ?

ઓઝોન હોલ એટલે ઓઝોન સ્તર પાતળું થવાની પ્રક્રિયા. પૃથ્વી પર માનવીય પ્રવૃત્તિ ને કારણે ઓઝોન ગેસ છુટવામાં ઘટાડો થવાથી આ સ્થિતિ સર્જાય છે.

મોન્ટ્રીયલ પ્રોટોકોલ શું છે?

ઘ મોન્ટ્રીયલ પ્રોટોકોલ એ ૧૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૭નાં રોજ કરવામાં આવેલી આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિ છે, જેનો હેતુ ઓઝોનના ઘટાડા માટે જવાબદાર રસાયણોના ઉત્પાદન અને વપરાશ (ક્લોરોફ્લોરોકાર્બોન્સ, હેલોન્સ વગેરે)ને નાબૂદ કરવા પગલાં ભરીને ઓઝોનના સ્તરનું રક્ષણ કરવાનો છે.

ઓઝોન ડે શું છે?

દર વર્ષે ૧૬ સપ્ટેમ્બરને ઓઝોન ડે તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. યુએન ૧૯ ડિસેમ્બર ૧૯૮૭નાં રોજ ૧૬ સપ્ટેમ્બરને 'ઇન્ટરનેશનલ ડે ફોર ધ પ્રીઝર્વેશન ઓફ ધ ઓઝોન લેયર' તરીકે જાહેર કર્યો હતો.

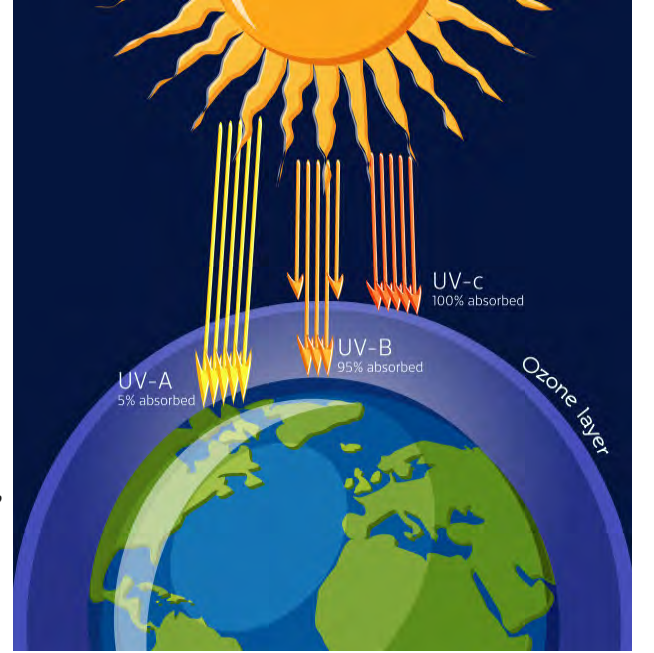
ઓઝોન સ્તરમાં ઘટાડાની અસર

- માનવ પર : ચામડીનું કેન્સર, નાની ઉંમરમાં ચામડી વૃદ્ધ જેવી દેખાવી, રોગપ્રતિકારક શક્તિ પર અસર, મોતિયો, આંધળાપણું, હૃદય અને ફેફસા ખરાબ થવા
- વૃક્ષો પર : વૃદ્ધિ પર અવરોધ, પાકની ગુણવત્તા પર અસર અને ઉપજમાં ઘટાડો, મોસમી પાક અને જમીનનું ધોવાણ.
- પ્રાણીઓ પર: જળમાં થતી વનસ્પતિ પર અસર, દરિયાઈ જીવો અને જૈવીક રસાયણો પર અસર કરે છે.

ઓઝોનના ગાબડાં ને કઈ રીતે પૂરવા

ઓઝોનના ગાબડાંને પુરવાનો એકમાત્ર માર્ગ વાતાવારણમાં ક્લોરોફ્લોરોકાર્બોન્સ (CFCs) અને ઓઝોન ઘટાડતા પદાર્થો (ODSs)ને નીકળતા રોકવાનો છે. દરરોજ વપરાતા કોલસા, લાકડા જેવા ઇંધણનો વપરાશ અને ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ એ આ પ્રદુષણના મોટાં સ્ત્રોત છે.

ઓઝોન સ્તરનું રક્ષણ કરવા માટે ODSs નું ઉત્પાદન અને વપરાશ પર અંકુશ દ્વારા મોન્ટ્રીયલ પ્રોટોકોલ હેઠળ કરવામાં આવેલા આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રયાસો સફળ રહ્યા છે. ODSs જમા થવાનું પ્રમાણ સતત ઘટી રહ્યું છે અને ઓઝોન સ્તર પૂર્વવત થવાનો પ્રથમ સંકેત દર્શાવી રહ્યું છે. જો કે, આ સદીના મધ્ય સુધીમાં સ્થિતિ સંપૂર્ણ રીતે પૂર્વવત થાય તેવી સંભાવના નથી કારણ કે, વાતાવરણમાં ODSs અનેક વર્ષો સુધી રહે છે અને નુકસાન કરવાનું ચાલુ રાખે છે.

ઓઝોન ફ્રેન્ડલી ઉત્પાદનો વાપરો

ઓઝોનનું પ્રમાણ ઘટાડતાં ઉત્પાદનો, ઓઝોનના સ્તરને ઘટાડવાનું કારણ બની શકે છે. ઓઝોનને ઘટાડે તેવા રસાયણોથી બનેલા ઉત્પાદનો ન ખરીદો.

ઓઝોન ઘટાડતા પદાર્થો - ક્લોરોફ્લોરોકાર્બન્સ (CFCs), હાઇડ્રોક્લોરોફ્લોરોકાર્બન્સ (HCFCs), હાઇડ્રોબ્રોમોફ્લોરોકાર્બન્સ (HBFCs), હેલોન્સ મીથાઇલ પ્રોમાઇડ, કાર્બન ટેટ્રાક્લોરાઇડ, મિથાઇલ ક્લોરોફોર્મ.

જેમાં ODSs નો ઉપયોગ થતો હોય તેવા ઉત્પાદનો - એર કન્ડીશનર્સ અને રેફ્રીજરેશન, આગને કાબુમાં લેવામાં વપરાતા સાધનો, બોડી સ્પ્રે, રૂમ ફ્રેશનર્સ, હેર સ્પ્રે, નેસલ ઇનહેલર (નાકમાંથી શ્વાસ લેવા માટેનું સાધન) જેવા સ્પ્રેથી હવામાં પ્રવાહી ફેલાવતા સાધનો. કૃષિ વપરાશ માટેનાં રસાયણો, ફીણ ફેલાવતા તત્ત્વો, ઔદ્યોગિક સોલ્વન્ટ્સ અને સફાઇ માટેનાં સોલ્વન્ટ્સ (ડ્રાય ક્લિનિંગ સહિત).

ODSs ના પર્યાવરણલક્ષી વિકલ્પો

- હાઇડ્રોફ્લોરોકાર્બન્સ (HFCs)
- પર્ફ્લુરોકાર્બન્સ (FCs)

ઓઝોન ફ્રેન્ડલી ગ્રાહક બનો

- ઓઝોન ફ્રેન્ડલી અથવા તો CFC મુક્ત હોય તેવા એરોસોલ સ્પ્રે, રેફ્રીજરેશન, એરકન્ડીશનર્સ અને અગ્નિશામક સાધનો ખરીદો. તેમાં CFCs, HCFCs અથવા હેલોન્સ જેવા ઓઝોનનાં પડને નુકસાન કરતાં પદાર્થો ન હોવા જોઈએ.
- જો તમે CFCs મુક્ત ન હોય તેવા કેટલાંક ઉપકરણોની માલિકી ધરાવતા હો તો નિયમિત રીતે તેની સર્વિસ કરાવો કારણ કે, કોઈ પણ પ્રકારની ખરાબીથી CFCs વાતાવરણમાં પ્રસરી શકે છે. આ ઉપરાંત, નિયમિત રીતે તમારી કાર, ઘરનું એસી અને રેફ્રીજરેટર તપાસો અને લીક હોય તો તાત્કાલિક રિપેરિંગ કરાવો.
- તમારા જૂના ઉપકરણોનો નિકાલ કરતી વખતે એ વાતની ખાસ કાળજી રાખો કે, કુલિંગ સરકિટને કોઈ નુકસાન ન થાય કારણ કે, આ સરકિટમાં ODSs હોય છે. એ વાતની ખાતરી રાખો કે નિષ્ણાંત ટેકનિશિયન જ ઉપકરણમાંથી ODSs કાઢે અને તેનું રિસાઇકલિંગ કરે. આ રીતે વાતાવરણમાં પ્રદૂષણ થતું અટકશે.
- ODSs સમાવતા જૂના ઇન્સ્યુલેશન ફોમમાં પર્યાવરણની રીતે જોખમી કચરો હોવાથી તેનો નિકાલ કરી દેવો જોઈએ.
- પોલિથીન કે પછી પ્લાસ્ટિકનો ઉપયોગ કરવાનું સંપૂર્ણપણે ટાળો.
- સફાઇ માટે પરંપરાગત રીતે વપરાતી ચીજોનો ઉપયોગ કરો. રસાયણોથી બનેલા ઉત્પાદનોનો ઉપયોગ ન કરો કારણ કે, તેમાં ODSs હોય છે અને તમારા આરોગ્યને હાનિકારક પણ હોય છે.
- શક્ય હોય ત્યાં પબ્લિક ટ્રાન્સપોર્ટ અથવા કારપુલિંગનો ઉપયોગ કરો. ઓઝોનના સ્તર માટે વાહનોનું પ્રદૂષણ નુકસાન કારક છે.
- રાસાયણિક ખાતરના ઉત્પાદન દરમિયાન ઉત્પન્ન થતા ગ્રીનહાઉસ ગેસ પણ ઓઝોનના સ્તરના ઘટાડાનું કારણ બને છે. આવા ખાતરનું ઉત્પાદન ટાળો, તેને બદલે ઓર્ગેનિક ખાતરનો ઉપયોગ કરો.

સીધઆરસીએ જાગૃતિ ફેલાવીને ઓઝોન ડેની ઉજવણી કરી

ઓઝોનના સ્તરમાં ઘટાડાની અસર પૃથ્વી પર માનવ, વૃક્ષો અને પ્રાણી જીવન પર પડે છે કારણ કે ઓઝોનના સ્તરમાં ઘટાડો થવાથી સુર્યનું નુકસાનકારક અલ્ટ્રાવાયોલેટ રેડિએશન આપણા સુધી પહોંચે છે. માનવ પ્રવૃત્તિને કારણે ઓઝોનમાં ઘટાડો થાય છે. આ ઘટાડો મર્યાદિત કરવા અથવા અટકાવવા આપણે શું કરવું જોઈએ અને શું કરી શકીએ તે અંગે જાગૃતિ ફેલાવવી મહત્વની છે. આ મુદ્દા પર ધ્યાન કેન્દ્રીત કરવા વૈશ્વિક સ્તરે ૧૬ સપ્ટેમ્બરને ‘ઘ ઇન્ટરનેશનલ ડે ફોર ઇ પ્રીઝર્વેશન ઓફ ઇ ઓઝોન લેયર’ અથવા તો ‘વર્લ્ડ ઓઝોન ડે’ તરીકે મનાવવામાં આવે છે.

દર વર્ષે CERC ENVIS રિસોર્સ પાર્ટનર (MoEF&CC) આ દિવસે આ વિષય પર જાગૃતિ ફેલાવવાનું કામ કરે છે. ૨૦૧૯માં શાળાના બાળકો સાથે ઓઝોન ડે મનાવવામાં આવ્યો હતો. આ અંગે જાગૃતિ ફેલાવવા પ્રેઝન્ટેશન તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું અને સવાલ જવાબની સ્પર્ધા યોજવામાં આવી હતી. વિજેતાઓને ઇનામ વિતરિત કરવામાં આવ્યા હતા. ઓઝોન અંગે જાગૃતિ ફેલાવવા વર્લ્ડ ઓઝોન ડેના પોસ્ટર અને બેનર પણ તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા.

આ વર્ષે કોવિડ મહામારીને ધ્યાનમાં રાખતાં તમામ જાગૃતિ કાર્યક્રમો ઓનલાઇન અથવા તો વર્ચ્યુઅલી યોજવામાં આવ્યા હતા.

- વર્લ્ડ ઓઝોન ડે નિમિત્તે ‘ઓઝોન ફોર લાઇફ’ વિષય પર વેબિનાર યોજવામાં આવ્યો હતો. એમ એસ યુનિવર્સિટીના ડો. મંથન ટેલર ‘ઓઝોનના સ્તરના રક્ષણ અંગેની સંધિ અને સત્તાવાર પ્રક્રિયા’ પર બોલ્યા હતા. નવરચના યુનિવર્સિટીના ડો. કરણ રાણા ઓઝોનને અનુકૂળ ઉત્પાદનો પર બોલ્યા હતા. વેબિનારમાં વિજ્ઞાનીઓ, સંશોધકો અને વિદ્યાર્થીઓ સહિત ૧૦૦થી વધુ સહભાગીઓ જોડાયા હતા.
- ઓનલાઇન ક્વિઝનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું, જેને ૧૪૬૫થી વધુ સહભાગીઓ દ્વારા અભૂતપૂર્વ પ્રતિસાદ સાંપડ્યો હતો.
- વધુ જાગૃતિ માટે ઓઝોનને ઘટાડતા પદાર્થો (ODSs) અને તેના પુરકો અંગે પોસ્ટર અને ઇન્ફો-ગ્રાફિક તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા.
- સીધઆરસીના કર્મચારીઓ માટે ઇન-હાઉસ જાગૃતિ કાર્યક્રમ તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં ઓઝોનના સ્તરના રક્ષણ અંગેનાં વિડિયો, પોસ્ટર્સ તથા ઇન્ફો-ગ્રાફિક્સ દર્શાવવામાં આવ્યા હતા.

Links to our recent issues

૧. કોરોનાથી સંરક્ષણની ભ્રામક જાહેરાતો - ધ્યાન આપો
૨. નબળુ સ્વાસ્થ્ય ધરાવતી વ્યક્તિઓ માટે કોરોનામાં લેવાતી સંભાળ
૩. ઇનહેલર્સ ખરીદવા માટેની માર્ગદર્શિકા
૪. કોવિડ - ઘરેલુ ઇકતરી સારવાર
૫. કોવિડના સમયમાં ટેકનોલોજીની સહાય